CRJM
ani Drepturi și justiție pentru toți

Fundația Soros Moldova

MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA

NEW DEMOCRACY FUND

Kingdom of the Netherlands

STAREA JUSTIȚIEI

REFORMA LA PROBA REZULTATELOR

2026

FORUMUL RJC
Reformarea Justiției și Combaterea Corupției

SINTEZA DEZBATERILOR ȘI A RECOMANDĂRILOR

Forumul Reformarea Justiției și Combaterea Corupției, ediția 2026, a fost organizat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova în colaborare cu Ministerul Justiției și cu susținerea Ambasadei Regatului Țărilor de Jos în Republica, Fundației Soros Moldova și New Democracy. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reprezintă în mod necesar poziția partenerilor menționați.

INTRODUCERE

Reforma justiției din Republica Moldova a ajuns într-o etapă în care schimbările legislative și instituționale trebuie să producă rezultate durabile pentru cetățeni. Evaluarea integrității și consolidarea instituțiilor au avansat, însă deficitul de personal, durata procedurilor și dificultățile de implementare continuă să afecteze funcționarea sistemului. În contextul aderării la Uniunea Europeană, capacitatea instituțiilor de a transforma reformele în rezultate devine un reper esențial al progresului.

Aceste preocupări s-au aflat în centrul celei de-a VIII-a ediții a Forumului „Reformarea Justiției și Combaterea Corupției", desfășurată la Chișinău, pe 16 septembrie 2026. Evenimentul a reunit peste 200 de profesioniști din justiție, decidenți, reprezentanți ai societății civile și parteneri de dezvoltare. Discuțiile au urmărit identificarea unor soluții aplicabile pentru consolidarea independenței și eficienței justiției și pentru combaterea corupției, într-un context marcat de presiuni instituționale și așteptări publice ridicate.

Prin această publicație, Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) își propune să ofere anual profesioniștilor, decidenților și partenerilor internaționali o evaluare clară și accesibilă a stării justiției din Republica Moldova. Sinteza reunește date statistice relevante, principalele constatări și recomandări din dezbaterile Forumului, completate de observațiile analitice ale CRJM. Scopul este de a urmări, de la o ediție la alta, progresele, stagnările și regresele, precum și domeniile în care intervenția este prioritară.

Pentru aprofundarea subiectelor abordate, înregistrările video ale dezbaterilor sunt disponibile pe pagina Forumului.

Mulțumim participanților și partenerilor care au contribuit la realizarea evenimentului.

CRJM rămâne deschis colaborării cu organizațiile și instituțiile interesate să sprijine edițiile viitoare și continuarea acestei evaluări anuale. Propunerile de parteneriat pot fi transmise la contact@crjm.org

Ilie Chirtoacă,
Președinte

CRJM CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA
Drepturi și justiție pentru toți

str. A. Șciusev 33, Chișinău MD-2001, Republica Moldova
+373 69 402471
www.crjm.org
Facebook | LinkedIn | Instagram | YouTube

SEMNALE POLITICE

Așteptarea încheierii vettingului nu poate deveni o cale de evitare a verificării integrității pentru candidații la CSJ.

„Evaluarea va continua până va fi numit ultimul membru la Curtea Supremă de Justiție."

Maia Sandu,
președinta
Republicii Moldova

Integritatea necesită responsabilizare continuă și monitorizare independentă. Presa, societatea civilă și avertizorii de integritate trebuie să dispună de condițiile necesare pentru a identifica și semnala abuzurile fără teamă.

Søren Jensen,
ambasadorul
Danemarcei

Progresul aderării depinde de rezultate verificabile în justiție și anticorupție. Finalizarea credibilă a vettingului trebuie însoțită de consolidarea resurselor umane și a capacității instituțiilor de a-și îndeplini atribuțiile.

Iwona Piórko,
ambasadoarea Uniunii
Europene

Instituțiile naționale trebuie pregătite să mențină standardele de integritate prin mecanismele ordinare de evaluare, astfel încât rezultatele reformei să reziste după încheierea vettingului.

Esselien van Eerten,
ambasadoarea Regatului
Țărilor de Jos

Experiența cetățeanului este testul reformei. Accesul efectiv, termenele rezonabile și tratamentul respectuos trebuie să fie reperele acestei evaluări.

„Atunci când spunem că reforma avansează, să ne întrebăm ce simte și ce vede diferit omul care are nevoie de justiție?"

Natalia Vîlcu,
directoare de Programe și Advocacy,
Fundația Soros Moldova

Apropierea de aderare va intensifica atenția presei și a publicului european asupra justiției din Moldova. Rezultatele reformei vor fi analizate atât de instituțiile UE, cât și de jurnaliștii și cetățenii statelor membre.

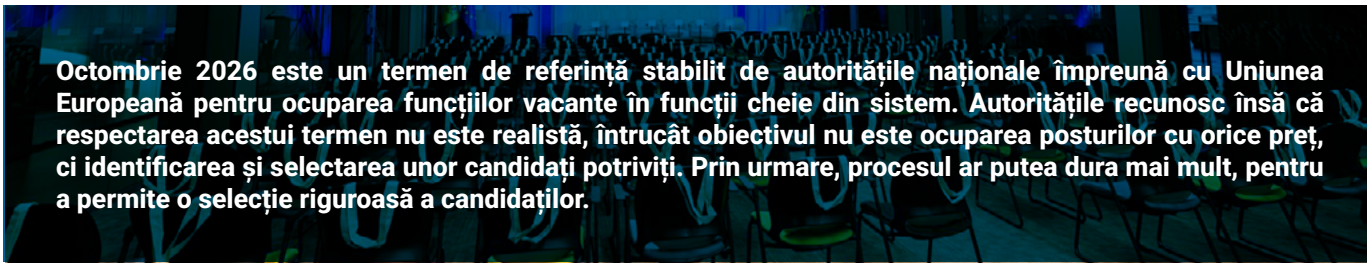

Dominique Waag,
ambasadoarea
Franței

CE SE ÎNTÂMPLĂ?

În sesiunea de deschidere, avansarea negocierilor de aderare a fost prezentată ca un impuls suplimentar pentru consolidarea statului de drept. S-a subliniat însă că reforma a pornit dintr-o nevoie internă de schimbare, iar obiectivele sale depășesc îndeplinirea condițiilor de aderare. Discuțiile au evidențiat și o provocare majoră: evaluarea integrității trebuie dusă până la capăt, în condițiile în care deficitul de personal îngreunează activitatea instanțelor și procuraturilor.

Partenerii de dezvoltare reconfirmă sprijinul pentru continuarea reformelor. Intervențiile au pus accent pe capacități care trebuie să rămână în sistem după încheierea mecanismului de evaluare extraordinară. Sprijinul pentru societatea civilă și presa independentă a fost prezentat drept o condiție pentru monitorizarea reformei și identificarea timpurie a deficiențelor.

Octombrie 2026 este un termen de referință stabilit de autoritățile naționale împreună cu Uniunea Europeană pentru ocuparea funcțiilor vacante în funcții cheie din sistem. Autoritățile recunosc însă că respectarea acestui termen nu este realistă, întrucât obiectivul nu este ocuparea posturilor cu orice preț, ci identificarea și selectarea unor candidați potriviți. Prin urmare, procesul ar putea dura mai mult, pentru a permite o selecție riguroasă a candidaților.

O altă provocare este durabilitatea rezultatelor după vetting. Verificarea la intrarea în sistem trebuie completată cu mecanisme interne funcționale de responsabilizare. Eventuala extindere a evaluării externe (full vetting) trebuie decisă de Republica Moldova, ținând cont de capacitatea justiției de a funcționa în întreaga țară. Partenerii au insistat ca instituțiile naționale să poată menține standardele după încheierea exercițiului extraordinar.

Presiunile externe sporesc miza reformei. Protejarea democrației de capacitatea instituțiilor de a combate finanțarea ilegală a partidelor, cumpărarea voturilor și coruperea politică. În același timp, panelștii au insistat asupra independenței profesioniștilor și a experienței cetățeanului: accesul la justiție, protecția efectivă a drepturilor și soluționarea cauzelor în termene rezonabile.

CE TREBUIE FĂCUT ÎN CONTINUARE?

- **FINALIZAREA CREDIBILĂ A EVALUĂRII EXTERNE.** Procesul trebuie continuat consecvent, cu aceleași exigențe de integritate pentru candidați. Pentru CSJ, mesajul politic a fost explicit: așteptarea încheierii vettingului nu poate deveni o cale de evitare a evaluării.
- **CONSOLIDAREA MECANISMELOR PERMANENTE DE INTEGRITATE.** CSM, CSP și celelalte instituții competente trebuie să poată preveni și sancționa abaterile după vetting. Controlul intern, normele de etică și protecția avertizorilor trebuie să funcționeze în practică. Repartizarea aleatorie a cauzelor în procuratură rămâne o prioritate semnalată în discuții.
- **DEMONSTRAREA UNOR REZULTATE CONSTANTE ÎN COMBATEREA CORUPȚIEI.** Investigațiile trebuie să se bazeze pe probe solide, iar recuperarea activelor infracționale să rămână o prioritate. Rezultatele trebuie menținute pe parcursul aderării și după aceasta, cu respectarea drepturilor fundamentale.
- **EVALUAREA REFORMEI PRIN EXPERIENȚA CETĂȚENILOR.** Accesibilitatea procedurilor, durata cauzelor și tratamentul respectuos trebuie să orienteze modernizarea justiției. Digitalizarea trebuie realizată responsabil, iar societatea civilă și presa independentă trebuie implicate în continuare în monitorizarea rezultatelor și semnalarea problemelor.

JUSTIȚIA DUPĂ DESCHIDEREA NEGOCIERILOR DE ADERARE ȘI PRIORITĂȚILE URMĂTORILOR ANI

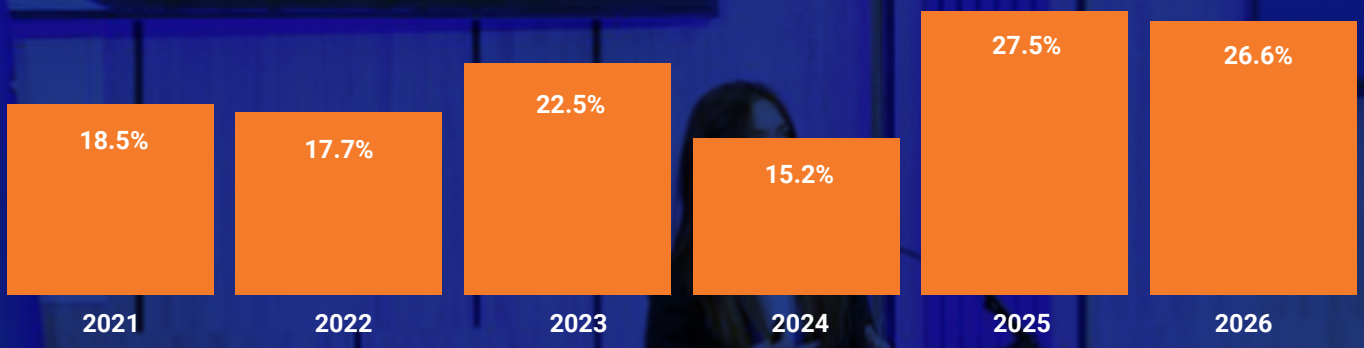
CE SE ÎNTÂMPLĂ?

Deschiderea negocierilor de aderare la 15 iunie 2026, care include Capitolul 23 – Sistem judiciar și drepturi fundamentale și Capitolul 24 – Justiție, libertate și securitate, plasează reforma justiției într-un nou cadru. După un ciclu de schimbări legislative și instituționale ample, accentul se deplasează spre aplicarea efectivă a cadrului normativ, consolidarea funcționării instituțiilor și obținerea unor rezultate concrete și sustenabile, așa numitul „track-record".

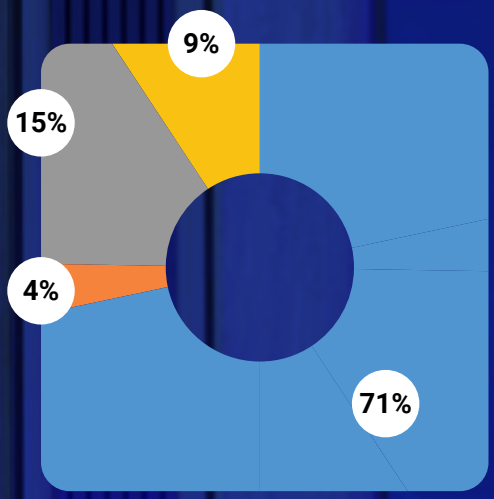
Trecerea la această nouă etapă coincide cu încheierea ciclului strategic 2022–2025. Bilanțul Strategiei pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției indică un progres moderat, dar incomplet: din cele 156 de acțiuni monitorizate, 110 (71%) au fost realizate.

Dincolo de gradul de implementare a reformelor, evoluția percepției publice oferă un reper suplimentar asupra situației sectorului. Încrederea populației în justiție a înregistrat fluctuații importante: după scăderea la 15,2% în 2024, indicatorul a crescut la 27,5% în 2025, cel mai înalt nivel din perioada analizată, coborând ușor la 26,6% în 2026, fiind în continuare relativ modest, dar păstrând trendul de creștere în comparație cu anul 2022.

Evoluția nivelului de încredere a cetățenilor în justiție (BOP, IPP):

Acțiuni din Strategia 2022-2025
(Raportul Ministerului Justiției, 2026).

În paralel, Ministerul Justiției elaborează Programul pentru dezvoltarea sectorului justiției pentru anii 2027–2031, care urmează să stabilească prioritățile naționale pentru următorii ani în domenii precum calitatea actului de justiție, eficiența, integritatea, resursele umane și digitalizarea. Noul cadru strategic urmează să fie corelat cu angajamentele aferente procesului de aderare, inclusiv cu Foaia de parcurs privind statul de drept, Programul Național de Aderare și criteriile de referință stabilite în cadrul negocierilor. Criteriile de referință intermediare (interim benchmarks) pentru Capitolul 23 includ consolidarea independenței și responsabilității sistemului judecătoresc și al procuraturii, continuarea evaluării externe și asigurarea integrității post-vetting, consolidarea CSM și CSP, reducerea funcțiilor vacante, precum și îmbunătățirea eficienței justiției, inclusiv prin reducerea duratei procedurilor și a cauzelor restante.

„Pentru orice reformă sau prioritate de reformă pe care o includem în noul cadru strategic, cred că este important să răspundem la trei întrebări foarte simple: ce am adoptat, ce am implementat și ce rezultat produce această reformă pe care am implementat-o?"

Rodica Crudu, Secretar de Stat al Guvernului pentru Integrare Europeană

CE FUNCȚIONEAZĂ?

Reconstituirea CSM, CSP și a colegiilor acestora, prin selectarea unor membri care au promovat evaluarea integrității, a fost însoțită de avansarea evaluării externe a judecătorilor și procurorilor. Bilanțurile Comisiei de Evaluare a Judecătorilor indică o creștere a numărului cumulativ de evaluări încheiate, peste 100 de evaluări finalizate în 2026. Totodată, în mai 2026, Comisia a finalizat evaluarea inițială a categoriei judecătorilor care dețin sau au deținut funcții de conducere în judecătorii.

Reforma Curții Supreme de Justiție a avansat și ea inclusiv prin completarea treptată a componenței sale. În prezent, 12 din cele 20 de funcții de judecător sunt ocupate, iar noile numiri au permis depășirea pragului legal de 11 judecători necesar pentru încetarea transferurilor temporare precum și activarea Plenului CSJ.

Dincolo de consolidarea instituțională, au fost dezvoltate și instrumente pentru monitorizarea eficienței instanțelor. În septembrie 2026, CSM a adoptat un mecanism de monitorizare a cauzelor cu o durată mare de examinare, a colectat și analizat primele date și a aprobat un plan de acțiuni pentru reducerea duratei de examinare și a volumului cauzelor restante. Indicatorii privind rata de soluționare arată, de asemenea, rezultate pozitive la nivelul primei instanțe: în 2025, rata de soluționare a ajuns la 147% pentru cauzele administrative și la 102% pentru cauzele civile.

Măsurile de consolidare a capacității instanțelor au vizat și presiunea existentă la nivelul curților de apel. Modificările legislative din august 2026 permit ca fiecare judecător al unei curți de apel să fie asistat de cel mult doi asistenți judiciari, iar la 8 septembrie 2026 CSM a majorat efectivul-limită al instanțelor cu 103 unități de asistent judiciar, corespunzător numărului de funcții de judecător prevăzute la nivelul curților de apel.

Digitalizarea a avansat și ea atât prin dezvoltarea sistemelor existente, cât și prin extinderea utilizării acestora. În 2025 au fost realizate 18 actualizări ale PIGD, au fost introduse 6 rapoarte statistice noi și au fost revizuite aproximativ 30 de rapoarte existente. În perioada 2022-2025, au fost organizate 31 de instruiri privind utilizarea e-Dosar Judiciar și a sistemului de videoconferință, la care au participat 1 765 de beneficiari din rândul judecătorilor, procurorilor, avocaților și al personalului instanțelor.

CARE SUNT PROVOCĂRILE?

Deficitul de resurse umane rămâne una dintre principalele dificultăți pentru funcționarea sistemului. Evaluarea externă a fost însoțită de plecări din sistem, resimțite în special la nivelul curților de apel și al Curții Supreme de Justiție, în timp ce ocuparea funcțiilor vacante necesită timp. Situația este deosebit de dificilă la Curtea de Apel Centru, unde aproximativ 70% dintre funcțiile de judecător sunt vacante. Pentru menținerea funcționalității instanțelor au fost utilizate inclusiv transferuri temporare ale judecătorilor. Numărul mare de funcții vacante generează, la rândul său, un volum de muncă ridicat pentru judecătorii aflați în funcție și afectează durata de examinare a cauzelor, în condițiile în care reducerea restanțelor și a duratei procedurilor constituie și repere relevante în cadrul negocierilor de aderare.

„Nu putem să vorbim despre rezultate în reforma justiției fără să vorbim despre oameni.”

Mariana Cherpec, membră a Consiliului Superior al Procurorilor

Presiunile existente se reflectă și în diferențele dintre indicatorii de performanță la diferite niveluri ale sistemului. În 2025, la nivelul curților de apel, rata de soluționare a fost de aproximativ 81% în materie civilă, 73% în materie administrativă și 70% în materie penală, comparativ cu rate de 102% în materie civilă și 147% în materie administrativă la nivelul primei instanțe. Aceste diferențe indică zonele în care trebuie concentrate intervențiile, în condițiile în care reducerea restanțelor și a duratei procedurilor reprezintă repere relevante și în cadrul negocierilor de aderare.

Finalizarea evaluării externe și trecerea către etapa post-vetting reprezintă o altă provocare. Procesul de evaluare continuă pentru categoriile de judecători și procurori prevăzute de legislație, inclusiv în contextul ocupării unor funcții vacante. În același timp, vettingul este un mecanism extraordinar și limitat în timp, iar următoarea etapă presupune funcționarea mecanismelor ordinare de asigurare a integrității și menținerea standardelor după încheierea evaluării externe. Integritatea post-vetting este, de altfel, inclusă între prioritățile aferente Capitolului 23.

Atragerea și menținerea profesioniștilor în sistem rămân strâns legate de problema funcțiilor vacante. Interesul pentru profesiile de judecător și procuror este influențat de volumul mare de muncă, presiunile asociate exercitării acestor funcții și imaginea sistemului de justiție, precum și de condițiile de muncă, salarizare, garanțiile sociale și perspectivele de dezvoltare profesională și de carieră.

O provocare persistă și în ceea ce privește utilizarea efectivă a instrumentelor digitale. Deși sistemele informaționale au continuat să fie dezvoltate, iar profesioniștii au beneficiat de instruiri, gradul de utilizare a soluțiilor disponibile rămâne redus. Ținta stabilită la nivel guvernamental pentru 2028 prevede o rată de utilizare de 15%, ceea ce indică un nivel încă modest de adoptare și necesitatea identificării barierelor care limitează utilizarea efectivă a instrumentelor digitale de către profesioniști și justițiabili.

CE TREBUIE FĂCUT ÎN CONTINUARE?

- **ORIENTAREA NOULUI DOCUMENT DE POLITICI SPRE REZULTATE MĂSURABILE.** Noul cadru pentru sectorul justiției trebuie să deplaseze accentul de la adoptarea legislației și crearea mecanismelor către aplicarea efectivă, performanța instituțiilor și rezultate concrete pentru justițiabili. Indicatorii de progres trebuie să permită evaluarea impactului reformelor, nu doar a gradului formal de realizare a acțiunilor.
- **CORELAREA REFORMEI JUSTIȚIEI CU ANGAJAMENTELE DIN PROCESUL DE ADERARE ȘI MENȚINEREA DIALOGULUI CU PARTENERII EUROPENI.** Programul pentru dezvoltarea sectorului justiției 2027–2031 trebuie corelat cu Foaia de parcurs privind statul de drept, Programul Național de Aderare și criteriile de referință intermediare pentru Capitolul 23, astfel încât acestea să formeze un cadru coerent de priorități și acțiuni. Dialogul cu Comisia Europeană și organismele europene de specialitate trebuie integrat în elaborarea și implementarea reformelor.
- **ASIGURAREA UNUI PROCES PARTICIPATIV ȘI A CAPACITĂȚII DE IMPLEMENTARE.** Elaborarea și implementarea noului document de politici trebuie să implice instituțiile din sector, profesioniștii, societatea civilă, partenerii de dezvoltare și justițiabilii, pentru a consolida asumarea reformelor și a integra perspectivele celor care utilizează sistemul de justiție. În paralel, ritmul reformelor și al legislației aferente aderării trebuie calibrat la capacitatea instituțiilor de a implementa efectiv schimbările, nu doar de a le adopta.

„Uniunea Europeană așteaptă de la noi nu doar adoptarea de legi; Uniunea Europeană așteaptă în primul rând să vadă instituții funcționale în Republica Moldova."

Sergiu Caraman, președintele Consiliului Superior al Magistraturii

SISTEMUL JUDECĂTORESC ȘI AL PROCURATURII: ÎNTRE REFORMĂ ȘI FUNCȚIONALITATE

CE SE ÎNTÂMPLĂ?

Sistemul judecătoresc și procuratura traversează simultan procesul de evaluare externă și o perioadă marcată de impactul acestui proces, și anume deficitul important de personal. În sistemul judecătoresc sunt vacante 168 de funcții de judecător dintr-un total de 528, reprezentând aproximativ 32% din numărul total de posturi. Din cei 360 de judecători aflați în funcție, 7 sunt detașați la CSM, iar peste 30 au activitatea suspendată, inclusiv în legătură cu urmărirea penală sau concediul pentru îngrijirea copilului. Potrivit datelor prezentate, 316 judecători activează efectiv, reprezentând aproximativ 60% din numărul total de posturi.

În sistemul procuraturii sunt vacante 137 de funcții de procuror din totalul de 720. Deficitul nu este atribuit exclusiv vettingului, ci și reorganizării procuraturilor teritoriale, al căror număr a fost redus de la 36 la 14, această nouă structură devenind funcțională începând cu 1 aprilie 2026. Practic toate funcțiile de procuror-șef și adjunct al procurorului-șef din procuraturile teritoriale sunt exercitate prin interimat, unii procurori cumulând astfel atribuțiile unei funcții de execuție cu cele ale unei funcții de conducere. Deficitul afectează și procuraturile specializate, unde funcțiile vacante sunt acoperite temporar inclusiv prin delegarea procurorilor din procuraturile teritoriale.

În paralel, evaluarea externă continuă în ambele sisteme. La nivelul CSM, aproximativ 69 de rapoarte ale Comisiei de evaluare au fost acceptate, în 22 de cazuri a fost dispusă eliberarea judecătorilor din funcție, iar 15 rapoarte au fost remise Comisiei pentru reevaluarea circumstanțelor. Dintre acestea din urmă, 7 au revenit cu același rezultat, 2 cu un rezultat diferit – promovarea evaluării, 2 se află în proces de reevaluare, iar 1 raport se află în examinarea CSM.

În cazul procurorilor, 157 de procurori au fost inițial notificați pentru evaluare externă. Dintre aceștia, 28 au demisionat, iar 129 au rămas în procedură. Până la moment, CSP a examinat 39 de rapoarte: 33 de procurori au promovat evaluarea, iar 6 nu au promovat procedura. În 5 cazuri, CSP a respins raportul Comisiei și a dispus reluarea procedurii de evaluare. Potrivit datelor prezentate, aproximativ 30% dintre procurorii notificați au fost evaluați.

CE FUNCȚIONEAZĂ?

În pofida deficitului de personal, procedurile pentru completarea funcțiilor vacante au continuat. De la începutul procesului de vetting, CSM a numit 75 de judecători în instanțele de fond. Pentru cele 168 posturi vacante, registrul candidaților pentru funcția de judecător include 103 persoane, dintre care 100 sunt absolvenți ai Institutului Național al Justiției, iar 3 candidează în baza vechimii în muncă. Alte 39 de persoane urmează cursul de instruire necesar pentru susținerea examenului în baza vechimii în muncă. Completarea funcțiilor la nivelul primei instanțe creează, la rândul său, premise pentru promovarea judecătorilor în instanțele ierarhic superioare.

Au devenit funcționale și mecanismele ordinare de selecție și evaluare din cadrul CSM. Au fost constituite Colegiul pentru selecția și evaluarea judecătorilor și Colegiul disciplinar, acesta din urmă urmând să fie completat cu încă un membru. În paralel, CSM și CSP continuă examinarea rezultatelor evaluării externe, inclusiv prin remiterea unor rapoarte comisiilor de evaluare atunci când este necesară reevaluarea circumstanțelor.

CARE SUNT PROVOCĂRILE?

Deficitul de personal generează presiuni importante asupra volumului de activitate și a capacității instanțelor de a gestiona cauzele pendinte. Volumul mediu de activitate a crescut de la aproximativ 780 de cauze per judecător în 2017 la 1 073 în prezent, iar stocul de cauze restante este cu aproximativ 59% mai mare decât în 2017. În condițiile în care numai 316 dintre cele 528 de posturi de judecător sunt ocupate de judecători care activează efectiv, volumul aferent funcțiilor neocupate sau judecătorilor care nu activează este preluat de ceilalți judecători.

În procuratură, deficitul de personal este amplificat de interimatele prelungite și de durata procedurilor necesare pentru ocuparea funcțiilor. Sunt vacante 137 de funcții de procuror, iar unele funcții de procuror-șef sunt exercitate prin interimat de peste 4-5 ani. Organizarea concursurilor pentru aceste funcții este legată de parcurgerea procedurii de evaluare externă, ceea ce poate prelungi semnificativ interimatele. Această situație afectează posibilitatea stabilirii unor obiective pe termen mediu și lung și asumării responsabilității pentru rezultate de durată. În același timp, 76 de absolvenți ai Institutului Național al Justiției așteaptă posibilitatea de a participa la concursuri pentru a accede în sistem.

Ritmul evaluării externe a procurorilor constituie o dificultate suplimentară. În cazul procurorilor din Procuratura Generală și Procuratura Anticorupție, notificați despre inițierea evaluării în mai 2024, aproximativ 30% dintre proceduri au fost finalizate, în timp ce pentru procurorii PCCOCS nu a fost încă prezentat niciun raport de evaluare. În același timp, vettingul vizează o componentă specifică – integritatea financiară și etică – și nu poate substitui măsurile necesare pentru îmbunătățirea eficienței sistemului. Funcționalitatea justiției depinde și de optimizarea proceselor, personalul de suport, digitalizare și resursele disponibile.

„La etapa actuală, avem cazuri în care procurorii s-au aflat în funcție de procuror-șef interimar mai bine de 4-5 ani, ceea ce atestă că lucrurile nu merg tocmai bine."

Elena Roșior, Membră a Consiliului Superior al Procurorilor

„Mulți magistrați au început pur și simplu să se pregătească și se concentrau nu pe câte cazuri trebuie să soluționeze azi, ci pe cum să supraviețuiască acestui proces. Cei care știau sau estimau că nu vor supraviețui pur și simplu își dădeau demisia."

Theo Jacobs, Observator internațional în cadrul Operațiunii Internaționale de Monitorizare din Albania Superior

Sustenabilitatea rezultatelor după încheierea mecanismului extraordinar de evaluare reprezintă o provocare pe termen lung. Experiența Albaniei evidențiază importanța capacității mecanismelor ordinare ale sistemului de a menține standardele de integritate după încheierea vettingului. Fiind un mecanism extraordinar, vettingul nu poate fi repetat periodic.

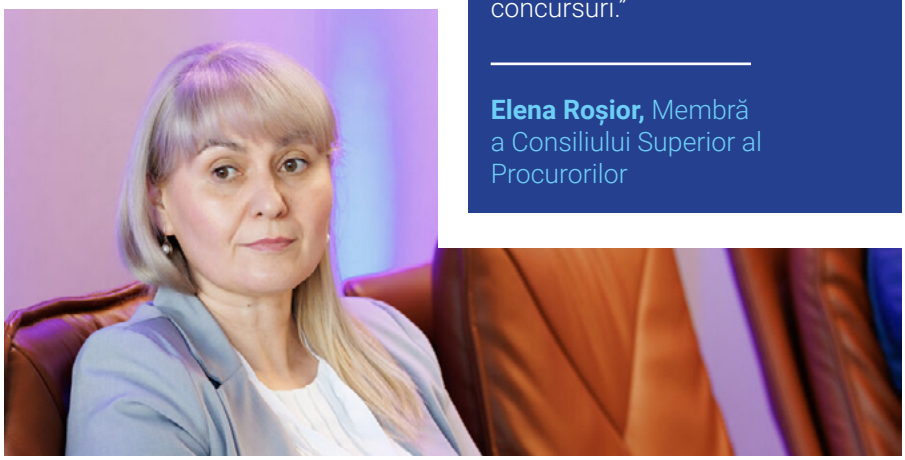

CE TREBUIE FĂCUT ÎN CONTINUARE?

- **REDUCEREA DEFICITULUI DE PERSONAL ȘI A INTERIMATELOR.** Ocuparea funcțiilor vacante trebuie continuată atât în sistemul judecătoresc, cât și în procuratură. În cazul procuraturii, a fost propusă modificarea succesiunii etapelor pentru ocuparea funcțiilor de conducere, astfel încât numirea câștigătorului concursului să preceadă evaluarea externă, ceea ce ar permite inclusiv accesul mai rapid în sistem al absolvenților INJ și reducerea interimatului prelungit.
- **CREȘTEREA CAPACITĂȚII ȘI EFICIENȚEI SISTEMULUI JUDECĂTORESC.** Vettingul trebuie însoțit de optimizarea și simplificarea proceselor, consolidarea personalului de suport și continuarea digitalizării. Creșterea numărului de asistenți judiciari trebuie completată de pregătirea acestora pentru utilizarea noilor instrumente digitale și tehnologii.
- **PREGĂTIREA PROFESIONIȘTILOR PENTRU APLICAREA DREPTULUI UE.** Judecătorii, procurorii și personalul de suport trebuie pregătiți pentru aplicarea dreptului Uniunii Europene, inclusiv în perspectiva rolului instanțelor naționale în aplicarea acquis-ului după aderare.
- **ASIGURAREA SUSTENABILITĂȚII STANDARDELOR DE INTEGRITATE DUPĂ VETTING.** Standardele dezvoltate prin evaluarea extraordinară trebuie preluate de mecanismele ordinare de selecție, evaluare și promovare, astfel încât integritatea sistemului să fie menținută după încheierea vettingului.

„Venim cu propunerea ca, după desemnarea câștigătorului, persoana să fie numită pe funcție și abia după aceea să meargă la vetting. În funcție de rezultatul vettingului, persoana urmează fie să rămână în sistem, fie să plece în cazul nepromovării. Aceasta ne-ar oferi posibilitatea de a recruta în sistem tineri procurori, mai exact absolvenții Institutului Național al Justiției, unde astăzi avem 76 de absolvenți care așteaptă să participe la concursuri.”

Elena Roșior, Membră a Consiliului Superior al Procurorilor

COMBATEREA CORUPȚIEI

CE SE ÎNTÂMPLĂ?

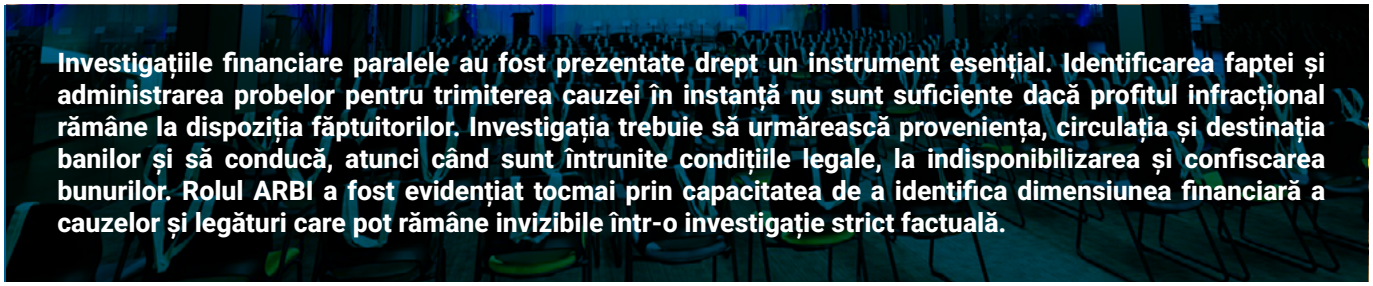
Combaterea corupției nu mai poate fi privită exclusiv prin prisma unor fapte individuale. Formele complexe de corupție se dezvoltă în infrastructuri infracționale care combină circulația banilor iliciți, canale de spălare a banilor, contrabandă, rețele de persoane și mecanisme de transfer al bunurilor între jurisdicții. Aceste infrastructuri pot fi utilizate inclusiv de actori ostili pentru a afecta ordinea publică, instituțiile democratice și securitatea națională. Din această perspectivă, reforma instituțiilor de aplicare a legii nu este un scop în sine, ci trebuie evaluată prin capacitatea sistemului de a identifica proactiv asemenea rețele, de a le dezorganiza și de a elimina beneficiul economic al infracțiunii.

În Republica Moldova, această discuție are loc după mai multe schimbări ale arhitecturii instituționale anticorupție. Panelul de discuții din cadrul Forumului RJCC 2026 a evidențiat că eficiența nu depinde de o singură instituție, ci de funcționarea întregului lanț – detectare, investigație, urmărire penală, judecare și confiscare. Fragmentarea sau dezvoltarea inegală a instituțiilor poate afecta cooperarea și poate întârzia rezultatele.

Procesul de aderare la Uniunea Europeană a introdus, în paralel, un cadru mai riguros de măsurare a performanței. Sunt urmărite evoluția investigațiilor și condamnărilor în cauzele de corupție la nivel înalt, investigațiile financiare paralele, sechestrele și confiscările, recuperarea bunurilor, cooperarea interinstituțională și internațională, capacitatea operațională și transparența. Pentru instituții, această monitorizare poate funcționa și ca instrument intern de orientare, deoarece permite compararea rezultatelor și identificarea zonelor care necesită consolidare.

CE FUNCȚIONEAZĂ?

Una dintre ideile centrale ale panelului a fost trecerea de la o abordare predominant reactivă la una proactivă. Corupția la nivel înalt și criminalitatea financiară complexă sunt rareori descoperite doar prin denunțuri. Investigația trebuie să urmărească modul în care funcționează infrastructura infracțională, conexiunile dintre participanți și, în special, traseul banilor.

Investigațiile financiare paralele au fost prezentate drept un instrument esențial. Identificarea faptei și administrarea probelor pentru trimiterea cauzei în instanță nu sunt suficiente dacă profitul infracțional rămâne la dispoziția făptuitorilor. Investigația trebuie să urmărească proveniența, circulația și destinația banilor și să conducă, atunci când sunt întrunite condițiile legale, la indisponibilizarea și confiscarea bunurilor. Rolul ARBI a fost evidențiat tocmai prin capacitatea de a identifica dimensiunea financiară a cauzelor și legături care pot rămâne invizibile într-o investigație strict factuală.

CNA a indicat drept evoluție pozitivă consolidarea mandatului și extinderea competențelor asupra infracțiunilor economice și financiare. Următoarea etapă este transformarea acestor competențe în capacitate operațională și rezultate, ceea ce presupune reconstruirea rapidă a expertizei și consolidarea capitalului uman. Eficiența nu trebuie măsurată doar prin numărul urmăririlor penale pornite, ci prin calitatea probatoriului, condamnări, confiscări și recuperarea efectivă a bunurilor.

Experiența franceză a completat această perspectivă prin accentul pus pe specializare. Un cadru normativ adecvat este necesar, dar nu suficient: sunt necesari procurori și judecători cu expertiză în cauze complexe, investigații bine gestionate, tehnici adecvate realităților actuale, precum și ghiduri, metodologii și proceduri clare și consecvente. Recuperarea activelor trebuie integrată în strategia cauzei, iar rezultatele trebuie comunicate transparent publicului.

CARE SUNT PROVOCĂRILE?

Prima este independența reală a sistemului anticorupție. Aceasta devine relevantă mai ales atunci când investigațiile vizează persoane care dețin putere și pot influența instituțiile, legislația sau resursele acestora. Independența nu poate fi analizată numai la nivelul procurorului ori al ofițerului de urmărire penală sau de investigație, ci trebuie protejată în întreg sistemul.

Experiența Ucrainei a ilustrat direct această problemă. Investigarea corupției la nivel înalt, cât și încercările de limitare legislativă a independenței, campaniile împotriva instituției și presiunile asupra angajaților.

O a doua provocare este capacitatea instituțională: personal calificat, tehnologie, tehnici speciale și expertiză financiară.

A treia este dimensiunea transfrontalieră a profitului infracțional. Activele pot fi transferate între jurisdicții sau convertite în active virtuale în minute, în timp ce identificarea, indisponibilizarea și recuperarea lor pot dura luni sau ani. Cooperarea prin rețelele specializate și instrumentele de asistență juridică internațională devine astfel decisivă.

> „Adevăratul test al independenței nu este investigarea persoanelor ușor de investigat, ci investigarea celor care se află la putere."
>
> **Oleksandr Abakumov,** NABU Ucraina

O altă provocare este transformarea rezultatelor instituționale în încredere publică. Cetățenii au percepții divergente referitoare la succesele în lupta cu corupția. Unii observă progrese, alții consideră că rezultatele finale sunt insuficiente sau pun sub semnul întrebării imparțialitatea intervențiilor. Indicatorii și condiționalitățile externe nu pot substitui rezultatul resimțit de cetățean. Totodată, instituțiile au semnalat numărul redus de denunțuri, ceea ce face necesară atât activitatea proactivă a organelor de drept, cât și dezvoltarea intoleranței sociale față de corupție, în cooperare cu societatea civilă și mass-media.

CE TREBUIE FĂCUT ÎN CONTINUARE?

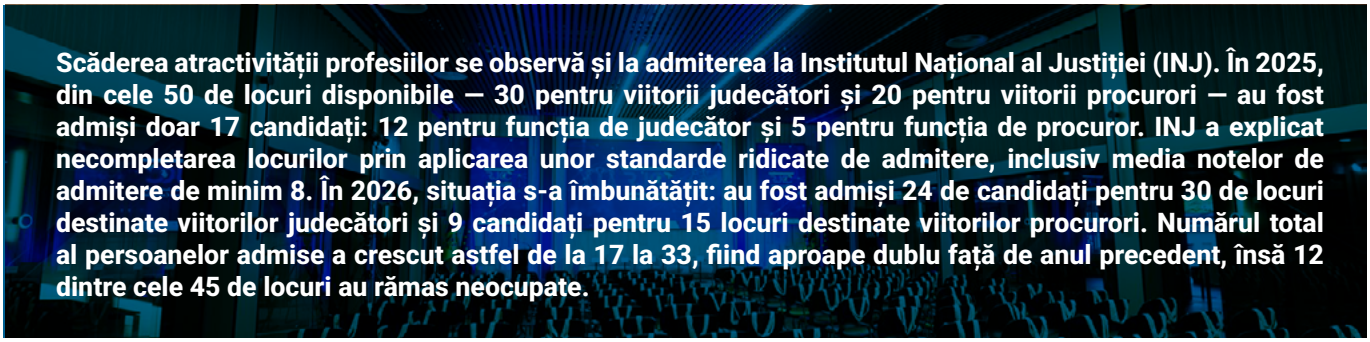
- **PROTEJAREA INDEPENDENȚEI ÎNTREGULUI LANȚ ANTICORUPȚIE.** Garanțiile împotriva influențelor necorespunzătoare trebuie să funcționeze de la detectarea faptelor până la judecarea cauzelor și recuperarea bunurilor, inclusiv atunci când investigațiile vizează persoane cu putere politică sau instituțională.
- **ASIGURAREA RESURSELOR ȘI A SPECIALIZĂRII NECESARE.** Competențele instituțiilor trebuie susținute prin personal calificat, expertiză financiară, tehnologie și metode moderne de investigație. Specializarea procurorilor și judecătorilor în cauze complexe trebuie completată de ghiduri, metodologii și proceduri clare.
- **DEZVOLTAREA INVESTIGAȚIILOR PROACTIVE ȘI INTEGRAREA COMPONENTEI FINANCIARE DE LA ÎNCEPUTUL CAUZEI.** Investigarea corupției la nivel înalt trebuie să urmărească rețelele și mecanismele infracționale, inclusiv traseul banilor. În cauzele generatoare de profit, investigațiile financiare paralele trebuie să permită identificarea, indisponibilizarea și confiscarea beneficiilor infracționale, în condițiile legii.
- **ACCELERAREA COOPERĂRII INTERINSTITUȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE.** Schimbul de informații și coordonarea măsurilor de identificare și indisponibilizare a bunurilor trebuie îmbunătățite prin utilizarea rețelelor specializate și a instrumentelor de asistență juridică internațională, cu atenție deosebită transferurilor transfrontaliere și activelor virtuale.
- **COMUNICAREA TRANSPARENTĂ ȘI ÎNCURAJAREA RAPORTĂRII CORUPȚIEI.** Instituțiile trebuie să explice public rezultatele, dificultățile și stadiul cauzelor, în limitele legii. Cooperarea cu societatea civilă și mass-media trebuie să sprijine informarea cetățenilor, raportarea faptelor și reducerea toleranței sociale față de corupție.

CARIERA ÎN JUSTIȚIE: CUM ATRAGEM ȘI PĂSTRĂM TALENTUL ÎN SISTEM

CE SE ÎNTÂMPLĂ?

Cariera în justiție pornește astăzi de la un paradox: sistemul judecătoresc și procuratura se confruntă cu un deficit sever de personal, deși există tineri pregătiți și o rezervă importantă de candidați care nu reușesc să acceadă în profesie chiar dacă au îndeplinite toate formalitățile și au trecut toate etapele de selecție. Datele din sistemul judecătoresc arată că din cele 528 de funcții de judecător alocate prin lege, 168 sunt vacante: 87 la nivelul instanțelor de fond, iar 82, cumulat, la curțile de apel și Curtea Supremă de Justiție (CSJ)[1]. Situația este la fel de contradictorie în procuratură. Dintr-o schemă de 720 de funcții, 137 sunt vacante, dintre care 81 reprezintă funcții de conducere.

Scăderea atractivității profesiilor se observă și la admiterea la Institutul Național al Justiției (INJ). În 2025, din cele 50 de locuri disponibile — 30 pentru viitorii judecători și 20 pentru viitorii procurori — au fost admiși doar 17 candidați: 12 pentru funcția de judecător și 5 pentru funcția de procuror. INJ a explicat necompletarea locurilor prin aplicarea unor standarde ridicate de admitere, inclusiv media notelor de admitere de minim 8. În 2026, situația s-a îmbunătățit: au fost admiși 24 de candidați pentru 30 de locuri destinate viitorilor judecători și 9 candidați pentru 15 locuri destinate viitorilor procurori. Numărul total al persoanelor admise a crescut astfel de la 17 la 33, fiind aproape dublu față de anul precedent, însă 12 dintre cele 45 de locuri au rămas neocupate.

În același timp, în Registrul candidaților la funcția de procuror figurează 76 de absolvenți ai INJ. O rezervă importantă există și pentru sistemul judecătoresc: în Registrul participanților la concursurile pentru suplinirea funcțiilor vacante de judecător sunt înscriși 103 absolvenți ai INJ.

CE FUNCȚIONEAZĂ?

În ultimii ani au fost introduse măsuri care vizează principalele etape ale carierei: formarea inițială, accesul în profesie, condițiile materiale, protecția profesională și distribuirea mai echilibrată a volumului de muncă. Aceste intervenții nu au produs încă rezultate suficiente pentru acoperirea funcțiilor vacante, dar indică trecerea de la reacții punctuale la construirea unei politici centrate pe retența persoanelor în sistem.

În iulie 2026, Ministerul Justiției a creat un grup de lucru comun alături de Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) și INJ pentru examinarea obstacolelor privind admiterea în profesie, durata selecției și evaluării, ocuparea funcțiilor vacante și promovarea în carieră. Este un pas important deoarece mută discuția despre atractivitate de la nivelul fiecărei instituții la un mecanism comun de coordonare.

A introdus un nou plan de formare inițială, care depășește pregătirea juridică tradițională și include discipline precum gândirea critică, etica, comunicarea, competențele socio-emoționale și digitalizarea. În paralel, a fost consolidată Rețeaua de formatori: au fost modificate Statutul formatorului și metodologia de aplicare a acestuia, a fost introdusă evaluarea integrității și reputației. Au fost dezvoltate și instrumente de evaluare a calității instruirii, astfel încât formarea să poată fi ajustată în funcție de rezultate, nu doar de numărul activităților desfășurate.

În același timp, organele de administrare au luat măsuri pentru crearea unui mediu de muncă sigur și pentru prevenirea epuizării profesionale. În sistemul procuraturii au fost organizate ateliere privind prevenirea epuizării profesionale, iar CSP examinează posibilitatea instituirii unui mecanism de consiliere psihologică destinat procurorilor expuși unui volum mare de muncă, cauzelor complexe, presiunii publice și stresului. În septembrie 2026, atât CSM, cât și CSP au aprobat politici interne privind prevenirea și combaterea violenței, hărțuirii la locul de muncă și discriminării.

„Trebuie să ne gândim nu doar cum să atragem oamenii în aceste funcții, ci și cum să ne asigurăm că rămân în sistem."

Ingrid Derveaux, secretară generală a Rețelei Europene de Formare Judiciară

1 La nivelul celor trei curți de apel sunt vacante 74 de funcții de judecător, dintre care 32 sunt acoperite temporar prin transferul judecătorilor de la instanțele de fond, iar 42 rămân efectiv neacoperite; în același timp, la Curtea Supremă de Justiție sunt vacante opt dintre cele 20 de funcții de judecător.

Pentru a stimula mobilitatea profesională și ocuparea funcțiilor vacante din alte localități, atât în sistemul judecătoresc, cât și în cel al procuraturii au fost instituite mecanisme de compensare a cheltuielilor de transport sau de închiriere a locuinței pentru judecătorii și procurorii care activează în altă localitate decât cea de domiciliu. Aceste măsuri urmăresc reducerea dificultăților materiale asociate relocării și creșterea atractivității funcțiilor vacante, în special în instanțele și procuraturile teritoriale.

„Trebuie să ne gândim nu doar cum să atragem oamenii în aceste funcții, ci și cum să ne asigurăm că rămân în sistem."

Ingrid Derveaux, secretară generală a Rețelei Europene de Formare Judiciară

CARE SUNT PROVOCĂRILE?

Printre cele mai mari provocări pentru atragerea și menținerea personalului în sistem sunt remunerarea necompetitivă în raport cu responsabilitatea, volumul de muncă și riscurile funcției.

Salariul de 23 000 – 25 000 MDL (circa 1 140 – 1 240 EUR) pentru un judecător de primă instanță este insuficient în raport cu inflația și costul vieții. Deși au fost introduse compensații pentru transport și chirie, cuantumurile fixe nu acoperă întotdeauna cheltuielile reale, ceea ce reduce atractivitatea funcțiilor din alte localități. Sistemul întâmpină dificultăți și în atragerea personalului auxiliar calificat, deoarece salariile oferite nu pot concura cu cele din alte instituții publice sau din sectorul privat.

O altă problemă semnalată este lipsa unei șanse certe dintre absolvirea Institutului Național al Justiției și numirea efectivă în funcția de judecător sau procuror. Procedurile îndelungate de selecție și evaluare îi pot determina pe candidații bine pregătiți să aleagă alte profesii. Nici parcursul de promovare nu este întotdeauna suficient de rapid și previzibil, în timp ce tinerii profesioniști așteaptă proceduri clare, digitalizate, eficiente și bazate pe merit.

Riscul epuizării profesionale, condițiile de muncă inegale, sentimentul de izolare, obligația de rezervă, atacurile publice și presiunea asociată examinării cauzelor sensibile constituie și ele impedimente semnalate de către profesioniștii din sistem. Evaluarea externă a generat incertitudine profesională și presiune personală. Totodată, imaginea negativă a justiției și discursurile publice care generalizează deficiențele sistemului diminuează prestigiul profesiilor de judecător și procuror și descurajează potențialii candidați.

CE TREBUIE FĂCUT ÎN CONTINUARE?

- **CREAREA UNOR CURSURI UNIVERSITARE OPȚIONALE DE PREGĂTIRE PENTRU ACCESUL LA INJ**. În parteneriat cu facultățile de drept, CSM și CSP, INJ ar putea organiza cursuri opționale pentru studenții interesați de profesiile de judecător și procuror.
- **ASIGURAREA CONTINUITĂȚII DINTRE ABSOLVIREA INJ ȘI NUMIREA ÎN FUNCȚIE.** CSM, CSP și INJ ar trebui să stabilească un calendar previzibil și coordonat al absolvirii, evaluării, concursurilor și numirilor, cu termene maxime pentru fiecare etapă.
- **INSTITUIREA UNUI SISTEM PERMANENT DE MENTORAT ȘI SPRIJIN PROFESIONAL.** Judecătorii și procurorii nou-numiți ar trebui să beneficieze de mentorat în primii ani de activitate, formare continuă adaptată dificultăților identificate după 3 și 6 luni de activitate, consiliere psihologică confidențială și măsuri de prevenire a epuizării.
- **ADOPTAREA UNUI PACHET INTEGRAT PENTRU MENȚINEREA PROFESIONIȘTILOR ÎN SISTEM**. Acesta ar trebui să includă o remunerare proporțională cu responsabilitatea și riscurile funcției, actualizarea periodică a compensațiilor pentru transport și chirie, condiții adecvate de muncă și salarii competitive pentru personalul auxiliar.
- **GESTIONAREA STRATEGICĂ A VOLUMULUI DE MUNCĂ ȘI OCUPAREA FUNCȚIILOR VACANTE.** CSM și CSP ar trebui să trateze deficitul de personal și volumul excesiv de muncă drept probleme interdependente. Se recomandă realizarea periodică a unor studii privind volumul și complexitatea activității în fiecare instanță și procuratură, pentru identificarea instrumentelor optime de repartizare a cauzelor, redistribuire a posturilor și a unităților de personalul auxiliar.

În concluzie, atractivitatea profesiilor juridice trebuie consolidată printr-o abordare multidimensională, care să combine standarde înalte de formare inițială și continuă, acces predictibil în funcție după absolvire, oportunități clare de dezvoltare și promovare, condiții adecvate de muncă și o cultură instituțională în care integritatea, competența și performanța sunt recunoscute și valorificate.

JUSTIȚIA DIGITALĂ: INTEGRAREA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN INSTANȚE ȘI PROCURATURĂ

CE SE ÎNTÂMPLĂ?

Inteligența artificială (AI) este deja utilizată în activitatea profesională, inclusiv în sectorul justiției, înainte ca instituțiile să fi stabilit reguli clare privind instrumentele permise, datele care pot fi prelucrate și responsabilitatea pentru rezultatele generate. Discuțiile nu mai vizează faptul dacă AI va ajunge în instanțe și procuratură, ci cum poate fi utilizată fără a compromite confidențialitatea, independența deciziei și drepturile fundamentale.

Una dintre practicile evidențiate în cadrul panelului a fost așa-numitul „shadow AI": utilizarea neautorizată a unor instrumente publice, prin conturi personale, pentru transcrierea ședințelor, rezumarea documentelor, analiza datelor sau redactarea unor acte. Atunci când documente instituționale ori informații confidențiale sunt încărcate pe aceste platforme publice, instituția poate pierde controlul asupra locului în care sunt stocate datele, a modului în care sunt reutilizate și a persoanelor care pot avea acces la ele.

Fenomenul arată că AI nu poate fi gestionată exclusiv prin interdicții. Profesioniștii din domeniul juridic din Moldova folosesc deja asemenea instrumente pentru a economisi timp, în special la sarcini repetitive. În lipsa unor soluții instituționale sigure și a unor instrucțiuni clare, utilizarea continuă însă într-un spațiu nereglementat și dificil de monitorizat.

Speakerii din cadrul Forumului RJCC au delimitat utilizarea AI pentru sprijinirea activității judiciare de delegarea deciziei propriu-zise. Tehnologia poate transcrie înregistrări, poate structura volume mari de informații, rezuma documente și căuta jurisprudență. Ea nu trebuie să substituie aprecierea probelor, raționamentul juridic și asumarea hotărârii de către judecător sau procuror. În domeniile sensibile trebuie aplicat principiul „human-in-the-loop": profesionistul verifică rezultatul, îl confruntă cu probele și sursele juridice și își asumă integral decizia.

> „Justiția nu este altceva decât o activitate a oamenilor pentru oameni. A transmite inteligenței artificiale atribuția de a soluționa soarta unui om este un lucru exagerat."
>
> **Victor Guzun**, expert în digitalizare și fost ambasador al Republicii Moldova în Estonia

CARE SUNT PROVOCĂRILE?

Există deja aplicații care pot reduce timpul alocat sarcinilor tehnice fără a afecta atribuțiile decizionale. Un exemplu este Whisper, un instrument open-source pentru transcrierea înregistrărilor audio, care poate fi instalat și utilizat local. Datele nu trebuie astfel transmise către serverele externe ale unui furnizor și pot rămâne sub controlul instituției.

Modelele locale pot fi deosebit de utile pentru instanțe și procuratură. Acestea rulează pe calculatorul utilizatorului sau pe infrastructura instituției și reduc riscul ca documentele procesuale, probele ori informațiile din investigații să fie transmise unor terți. Soluțiile necesită însă echipamente adecvate, administrare tehnică, formare și sprijin pentru utilizatori.

Aplicațiile cu risc relativ redus includ transcrierea ședințelor, anonimizarea hotărârilor, clasificarea și rezumarea documentelor, extragerea datelor, căutarea juridică și pregătirea unor fișe sau proiecte standardizate. Automatizarea prudentă a acestor activități ar putea oferi judecătorilor, procurorilor și personalului auxiliar mai mult timp pentru examinarea probelor, motivarea actelor și comunicarea cu părțile.

Un pas important este evaluarea nivelului de pregătire a sistemului judecătoresc pentru utilizarea AI. Studiul menționat în cadrul panelului urmărește să identifice resursele disponibile, necesitățile instituționale și domeniile în care tehnologia poate fi introdusă în condiții de siguranță. Reperele europene existente - inclusiv Regulamentul UE privind inteligența artificială și documentele Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției - pot orienta atât evaluarea, cât și elaborarea unor reguli operaționale.

> „Inteligența artificială este binevenită pentru analiza volumelor mari de date. Dar, într-un final, decizia îi aparține judecătorului."
>
> **Adrian Bordianu**, procuror, Procuratura Generală

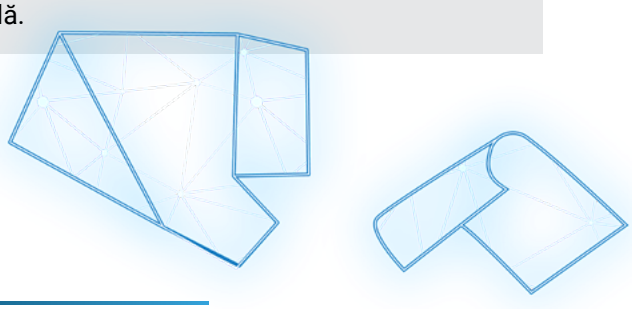
Accesul la legislația națională constituie o dificultate distinctă. Mecanismele de protecție ale portalului guvernamental Legis.md limitează accesul automatizat, iar instrumentele AI nu pot consulta întotdeauna direct forma actualizată a actelor normative. În lipsa unei surse oficiale structurate, acestea pot folosi versiuni depășite sau genera trimiteri inexistente. Crearea unei interfețe publice de programare a aplicațiilor (API), care să permită sistemelor informatice să consulte legislația într-un format structurat, atribuirea unui identificator stabil fiecărui articol și delimitarea clară a versiunilor istorice ar permite dezvoltarea unor instrumente juridice mai sigure.

O altă limită este infrastructura. Modelele locale necesită servere performante, mentenanță, securitate cibernetică și personal specializat. Serviciile externe sunt mai accesibile, dar pot fi incompatibile cu cerințele de confidențialitate. În același timp, nu există încă un mecanism suficient de clar de coordonare: instituțiile riscă să adopte instrumente și standarde diferite, cu niveluri inegale de protecție.

În sfârșit, delegarea constantă a unor procese precum procesarea datelor, sinteza și redactarea poate diminua verificarea critică și competențele profesionale. În justiție, eficiența nu poate justifica automatizarea necontrolată. Rapiditatea trebuie evaluată împreună cu exactitatea, explicabilitatea și impactul asupra drepturilor.

CE TREBUIE FĂCUT ÎN CONTINUARE?

- **ADOPTAREA UNUI PROTOCOL PRIVIND UTILIZAREA AI ÎN JUSTIȚIE.** CSM, CSP, instanțele și procuraturile ar trebui să stabilească instrumentele permise, sarcinile pentru care pot fi folosite, datele care nu pot fi introduse și modul de verificare a rezultatelor. Protocolul trebuie să reglementeze expres utilizarea conturilor personale și fenomenul „shadow AI”.
- **FINALIZAREA EVALUĂRII NIVELULUI DE PREGĂTIRE.** Analiza trebuie să acopere cadrul juridic, guvernanța, datele, infrastructura, securitatea cibernetică, competențele profesionale și mecanismele de control. Pe baza ei poate fi elaborat un plan gradual de integrare.
- **ÎNCEPEREA CU APLICAȚII CU RISC REDUS.** Primele proiecte ar trebui să vizeze transcrierea locală, anonimizarea, clasificarea documentelor, căutarea juridică și sarcinile administrative repetitive. Utilizarea pentru profilarea persoanelor, aprecierea probelor sau formularea soluției necesită garanții mult mai stricte.
- **CREAREA ACCESULUI STRUCTURAT LA LEGISLAȚIA OFICIALĂ**. Legis.md ar trebui dezvoltată printr-o interfață publică de programare a aplicațiilor (API), identificatori stabili pentru articole și versiuni istorice clar delimitate. Această infrastructură ar permite instrumentelor digitale să consulte legislația într-un format structurat și să furnizeze trimiteri verificabile la sursele oficiale.
- **FORMAREA CONTINUĂ ȘI TRANSPARENȚA**. Instruirea trebuie să includă protecția datelor, formularea corectă a instrucțiunilor, verificarea surselor, identificarea halucinațiilor și a altor rezultate eronate, riscul de discriminare și limitele juridice ale utilizării AI. Atunci când un sistem poate influența drepturile unei persoane, utilizarea sa trebuie să fie transparentă și contestabilă.

COMUNICAREA ÎN JUSTIȚIE: CUM EXPLICĂM ACTUL DE JUSTIȚIE PE ÎNȚELESUL PUBLICULUI

CE SE ÎNTÂMPLĂ?

Justiția trebuie să construiască încredere fără a promite soluții care să mulțumească publicul. Independența justiției presupune că hotărârile și acțiunile procesuale nu se negociază cu opinia publică. În același timp, legitimitatea sistemului depinde și de capacitatea instituțiilor de a explica logica procedurilor și a deciziilor.

Percepțiile publicului sunt împărțite: în timp ce unele persoane consideră informația accesibilă, altele afirmă că află despre justiție aproape exclusiv din presă, nu înțeleg terminologia utilizată sau nu știu unde să caute explicații. În acest context, tăcerea sau comunicarea tardivă lasă loc presupunerilor, interpretărilor eronate și dezinformării. Problema nu este lipsa informației, ci deficitul de inteligibilitate: publicul primește rapid fragmente de informație, dar adesea fără contextul necesar pentru a înțelege ce s-a decis, ce nu s-a decis și ce urmează.

„Justiția nu trebuie să intre într-o competiție pentru volumul de informații, ea trebuie să intre într-o competiție pentru sens."

Ludmila Andronic, expertă în comunicare

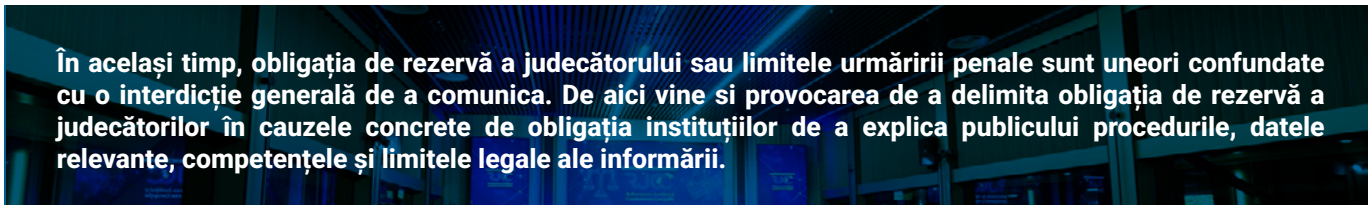
CE FUNCȚIONEAZĂ?

Instituțiile au început să trateze comunicarea ca funcție instituțională. Atât Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), cât și Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) au adoptat strategii de comunicare care urmăresc sporirea transparenței proceselor decizionale și consolidarea încrederii publicului în sistemul de justiție. O componentă importantă a comunicării instituționale o constituie transmiterea în direct a ședințelor CSM și CSP, ceea ce permite publicului să urmărească dezbaterile, modul în care votează membrii și ulterior, prin hotărâri, raționamentele care stau la baza acestora.

În sistemul judecătoresc, aceste măsuri sunt completate de instruirea președinților instanțelor și a persoanelor responsabile de comunicare, precum și de transmiterea online a unor ședințe ale Curții Supreme de Justiție (CSJ). Împreună cu publicarea hotărârilor și comunicarea prin rețelele sociale, aceste practici contribuie la explicarea mai clară a proceselor judiciare și la apropierea actului de justiție de cetățean.

CARE SUNT PROVOCĂRILE?

Ritmul rețelelor sociale este mai rapid decât circuitul instituțional al unui comunicat, iar sensul unui eveniment poate fi fixat de alte voci înainte ca instituția să reacționeze. Limbajul tehnic, mesajele centrate pe articole de lege, răspunsurile exclusiv reactive și diferențele de capacitate dintre instituții reduc eficiența comunicării.

În același timp, obligația de rezervă a judecătorului sau limitele urmăririi penale sunt uneori confundate cu o interdicție generală de a comunica. De aici vine și provocarea de a delimita obligația de rezervă a judecătorilor în cauzele concrete de obligația instituțiilor de a explica publicului procedurile, datele relevante, competențele și limitele legale ale informării.

O altă vulnerabilitate este lipsa unei comunicări preventive și coerente în subiectele sensibile, inclusiv evaluarea externă, dosarele de rezonanță, durata examinării cauzelor și atacurile asupra profesioniștilor din sistem. Transparența formală, în special publicarea unui document sau a unei transmisiuni, nu garantează că informația este înțeleasă. Ea trebuie completată prin context, mesaje consecvente, purtători de cuvânt pregătiți și răspunsuri adaptate întrebărilor reale ale publicului.

CE TREBUIE FĂCUT ÎN CONTINUARE?

- **COMUNICAREA CLARĂ ȘI EXPLICAREA DECIZIILOR DE INTERES PUBLIC.** Instituțiile din sistemul de justiție trebuie să explice, într-un limbaj accesibil, ce s-a întâmplat, de ce a fost luată o anumită măsură, ce înseamnă și ce nu înseamnă aceasta, precum și care sunt etapele următoare. Atunci când informațiile nu pot fi divulgate, instituția ar trebui să precizeze limitele legale ale comunicării și, după caz, momentul în care vor putea fi oferite detalii suplimentare.
- **CONSOLIDAREA CAPACITĂȚILOR INSTITUȚIONALE DE COMUNICARE.** CSM, CSP, instanțele judecătorești și procuraturile ar trebui să consolideze rețeaua persoanelor responsabile de comunicare, să asigure instruirea practică a acestora și să dezvolte modele comune de comunicate, secțiuni de întrebări și răspunsuri și protocoale pentru situații de criză. Coordonarea mesajelor trebuie îmbunătățită cu respectarea competențelor și autonomiei fiecărei instituții.
- **DEZVOLTAREA UNEI COMUNICĂRI PROACTIVE ȘI A DIALOGULUI CU PUBLICUL.** Instituțiile ar trebui să comunice prompt datele relevante, să corecteze informațiile false și să explice subiectele sensibile înainte ca spațiul informațional să fie ocupat de speculații. Dialogul trebuie extins dincolo de canalele instituționale, prin colaborarea cu presa și prin activități adresate elevilor, studenților și altor categorii de public. Scopul nu este popularitatea instituțiilor, ci consolidarea unei încrederi informate, bazate pe claritate, coerență, predictibilitate și onestitate.

ISTORIE INSPIRAȚIONALĂ

CURAJUL DE A FI INDEPENDENT: JUDECĂTORUL ÎN FAȚA PRESIUNILOR

Ediția din 2026 a Forumului Reformarea Justiției și Combaterea Corupției a găzduit o sesiune specială cu Raluca Moroșanu, judecătoare în cadrul Curții de Apel București.

Magistrata s-a remarcat anterior prin pozițiile sale publice ferme în apărarea independenței justiției, denunțând presiunile asupra magistraților, indimidările disciplinare și practicile abuzive din interiorul sistemului judiciar românesc.

Discuția din cadrul Forumului RJCC, moderată de jurnalista de investigație Liuba Șevciuc, a abordat subiecte ce țin de curajul individual al judecătorilor, nereguli administrative și lecțiile din experiența României pentru Republica Moldova.

„Pentru a fi independent, judecătorul are nevoie să fie sănătos fizic și psihic, ca să poată rezista oricăror presiuni, fără să clacheze, și să își poată crea o platoșă de protecție împtriva tuturor răutăților."

Raluca Moroșanu, judecătoare, Curtea de Apel București.

Urmărește integral sesiunea cu judecătoarea Raluca Moroșanu!

Puteți susține activitățile de cercetare și advocacy ale CRJM printr-o **donație online**.

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
Chișinău MD-2001,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org
crjmoldova